

V y h l á s e n i e k d e p o r t á c i á m ž i d o v z o S l o v e n s k a

Nielen jednotlivci, ale i národy majú svoje vedomie a jeho historickú kontinuitu. Majú sebavedomie, v ktorom môžu konať dobré i zlé činy. A majú i svedomie, ktoré dobré činy schvaľuje a pre zlé im robí výčitky.

Toto všetko máme pred očami, keď myslíme na udalosti, ktoré sa stali uprostred druhej svetovej vojny s našimi spoluobčanmi a bratmi židovského pôvodu. Pred 45-timi rokmi sa uskutočnili nezákonné deportácie desiatitisícov Židov, mužov, žien, detí a starcov zo Slovenska. Deportáciám predchádzali právne aj praktické opatrenia, ktoré nastoľovali diskrimináciu a násilie voči židovským spoluobčanom. Spomedzi týchto opatrení treba spomenúť adaptáciu norimberských rasových zákonov na Slovensko. Deportácie a ďalšie protižidovské opatrenia boli v slovenských rukách. Väčšina z týchto deportovaných židovských obyvateľov zahynula potom v nacistických koncentračných táboroch.

My, príslušníci mladších generácií, vrátane generácie šesťdesiatročných, ktorí boli v čase vojny príliš mladí a nezúčastňovali sa verejného života, nemali sme osobne podiel na zločinoch, ktoré sa v týchto časoch stali s našimi židovskými spoluobčanmi. Udalosti, o ktorých hovoríme, napriek tomu prežívame ako ťarchu a neludskosť, ktoré nielen odsudzujeme, ale nad ktorými chceme vyjadriť i hlbokú lútosť a za ktoré chceme odprosiť všetkých živých príbuzných týchto obetí neludskosti i všetkých príslušníkov ich národa, keďže doteraz to neurobil z rozličných príčin nikto zodpovedný z nášho streda.

Tento prejav lútosťi a odprosenia nechceme oslabovať tým, že by sme rozoberali historické pozadie v našom národe v jeho minulosti. Ponechávame historikom i spravodlivé posúdenie celkovej absurdnej medzinárodnej situácie tých čias, v ktorej sa všeobecne ustupovalo pred násilím, v ktorej existovali neslýchané tlaky, čo obmedzovali priestor celkom slobodného konania, a nechceme hovoriť ani o prejavoch odporu proti prenasledovaniu našich židovských spoluobčanov zo strany vtedajších predstaviteľov cirkví, ani nechceme rozvádzať pomoc, ktorú poskytli mnohí v našom národe našim židovským bratom, neludsky stíhaným - to všetko ponechávame spravodlivému súdu dejín. Nechceme totiž nijako v tomto našom vyhlásení oslabiť to jediné, čo považujeme za potrebné vysloviť: hlbokú lútosť a opravdivé odprosenie za všetko to, čo sa s našimi židovskými spoluobčanmi a bratmi v skutočnosti stalo, keď väčšina z nich bola zločinne vyvezená a potom usmrtená v nacistických koncentračných táboroch.

Za mŕtvymi môžeme už len smútiť, alebo veriaci spomedzi nás sa za nich s hlbokou lútosťou modliť. Ich živých príbuzných a ostatných príslušníkov národa po celom svete by sme však chceli odprosiť v mene nášho svedomia, v mene ľudskosti a kresťanskí signatári i v mene náboženskej viery, ktorú sa usilujeme prežívať a ktorej korene cez Starý Zákon sú nám spoločné s národom Izraela.

K tomuto vyhláseniu nás pohýňa tiež skutočnosť, že na Slovensku niet dôstojného pamätníka, ktorý by pripomínal túto najväčšiu kolektívnu tragédiu v našich dejinách. Taktiež synagógy, tieto niekdajšie centrá židovských náboženských obcí na Slovensku a židovské cintoríny, sú v žalostnom stave a postupne zanikajú.

Protižidovské opatrenia a najmä vyvezenie židovských obyvateľov zo Slovenska popreli princípy, ktoré by sme chceli vidieť ako nosné pri tvorbe slovenskej budúcnosti - rovnosť všetkých bez ohľadu rasy, tolerancia, sloboda vyznania, demokracia, zákonnosť, láska medzi ľuďmi. V nádeji na takúto budúcnosť medzi ľuďmi i národmi predkladáme príslušníkom židovského národa pred tvárou sveta toto naše úprimné vyhlásenie.

Signatári Vyhlásenia k deportáciám Židov zo Slovenska:

Dominik Tatarka, spisovateľ
Hana Ponická, spisovateľka
Jozef Jablonický, historik
František Mikloško, matematik
Ján Čarnogurský, právnik
Vincent Hložník, ak.mal.,nár.umelec
Jozef Hlinický, architekt
Eva Trizuljaková, akad. maliarka
Roman Berger, hud. skladateľ
Vladimír Haviar, kardiológ,univ.prof.
Milan Rúfus, básnik, nár. umelec
Alojz Gabaj, robotník

J.Ch. Korec, kat. biskup bez št. súhl.
Martin M. Šimečka, spisovateľ
Vladimír Jukl, matematik
Helena Gondová, úradníčka
Ján Langoš, výskumný pracovník
Daniel Fischer, akad. maliar
Marek Huba, akad. sochár
Ladislav Čarný, akad. maliar
Milan Bočkay, akad. maliar
Miro Bázlik, hud. skladateľ
Eugen Suchon, hud.sklad.,nár.umelec
Katarína Lazarová, spisovateľka

L i s t p r o f . S m o l í k o v i

Valdénska cirkev navrhla "moratórium všetkých ekumenických stykov s rímskokatolíckou cirkvou počas mariánskeho roku". ThDr. Josef Zvěřina k tomu zaujal stanovisko v liste, ktorý uverejňujeme.

Prof. Dr. Josefu Smolíkovi
Komenského fakulta, Praha

V Praze dne 19. srpna 1987

Vážený bratře,

vzpomínám, jak jste na "Živé teologii" /tuším r. 1969/ k tématu o Marii pronesl slova, že s nerozdělenou církví uznáváte Marii jako THEOTOKOS a jako prvního svědka víry. To jste také vyčetl z encykliky Jana Pavla II. Redemptoris Mater, jak píšete v Křesťanské revui 5/1987. Proto se na Vás obracím s prosbou. Nedovolte "ochlazení ekumenických styků", jak se obáváte. Ujměte se také, prosím, úlohy prostředníka s valdenskou církví, která navrhuje "moratorium všech ekumenických styků s církví římskokatolickou po dobu mariánského roku".

Dívám se na tu encykliku - čtu svědectví Justina, Ireneje, Tertulliana, Origena, Ambrože, Epifania, Germána z Cařihradu, Sofronia z Jeruzaléma, Jana z Damašku, Ondřeje z Kréty a jiných svědků nerozdělené církve. Ovšem i koncil Efezský, Chalkedonský a nejčastěji II. vatikánský. Nevidím v encyklice nic, co by nebylo dávno "katolické" nebo ústupek II. vatikánskému snemu - ba zdá se mi, že je tam velmi málo nového. Slyšel jsem v těchto dnech Oekumenische Morgenfeier z Vídně, kde různá vyznání vyjadřovala vpravdě ekumenický postoj - ne tedy římskokatolický - k posledním mariánským dogmatům katolické církve. Mám dokonce dojem, že tu encykliku by mohl podepsat i Martin Luther.

Ale jeden protestantský teolog v tom vysílání řekl: "Ale já jsem teolog 20. století". Takže nestačí pohled zpět. Také encyklika vybízí k dalšímu promýšlení a domýšlení, vysvětlování a řešení sporných otázek. Není tedy v duchu Kristově ani ochladnutí ani moratorium /srv. Jan 17,11n/. Je třeba lásky, která nikdy nezanikne /1 Kor 13,8 et passim/, modlitby a dialogu. Možná mít namítky proti nějakému detailu, ale rušit snahu o jednotu se mi zdá přílišné.

Mariánský rok možno chápat jako katolické specifikum - pro cirkve vzešlé z Reformace nezávazné, ale nemusí být príčinou pohoršení, jako nebyly príčinou pohoršení nám oslavy Lutherovy. Dokument smíšené komise lutersko-